

د تیکۆشینا کوردستانیدە شەرطانەکی قەوین مەلا محەمدی پالۆ

ا روشن لەزگین

ژ گروپین جفاکبیین کوردان تاکانه گروپا

- کو ههر ژ کهفندا ناقت کورد ل خوه کریه.
- لئ نها زیدتر ب ناقت زازا دهیتته ناسین.

دمریاری وی ده تشتین کو وسا پچک و پارک د بیرا چهند سالمهزنین گوندیین وی ده مانه ههمی ئەفن. لئ (شهرهفهدین ئەلچئ) این رهحمەتی، دمریاری وی ده دبیزه "کهلهک مهنشور، د پوزیسیونا لیدەرتیی ده (مهلا محەمەدی پالۆ) ههبوو کول ئالینێ ترکی، ل ههریمین ئالین مه فهقیتی کرپوو. پشتی کو شوژشا بارزانی دەست پیکر هاتبوو فان دمران⁽⁴⁾. ژ بهر کو زیدمتر ل زاخوین مایه لهوره کهلهک کهسین کو ژ (باکور) دمریازی (باشور) بوونه ب ئاوایهک راستی وی هاتنه، ههقدوو ناسکر نه. یهک ژ وانا (شاکر نهپنۆزدهمر) کو د نقیسارین خوه یین دمریاری بوویهرا سهعیدان⁽⁵⁾ ده بههسا وی دکه. ژقی چهندی، من ژ مام (شاکر) ی خوست کو ژ کهرهما خوه بو من ب بهرفرههی بههسا وی بکه. مالا وی ناقا، چ زانیبوو ههمی ب نقیسکی بو من شانده. لئ پینشی ئەز ئی ناگاهیین کو من ژ دهقی کوری (مهلا محەمەدی پالۆ) یین مهزن (مهلا زهکی) ب رییاه تهلهفونی و مرگرتن فهگوهیزم:

پالۆ دهما کۆ نامری
بهته لیونتی بوو

ژ گروپین جفاکبیین کوردان تاکانه گروپا کو ههر ژ کهفندا ناقتی کورد ل خوه کریه، لئ نها زیدمتر ب ناقتی زازا دهیتته ناسین. کهلهک کهس د تیگوشینا نه تهومیبیا کورد ده وهک پيشهنگ یان ژ ی د ریزین پیشی ده جه گرتینه. بو نمونه، ئەم دشیین ناقتی کهسایهتیین وهک (مهلا سه لیم ئەفهندی، سهید رزا، کوردیزاده ئەحمەد رامز، خهلیل خه یالی، د. نوورمه دین زازا، فایق بوچاک، سهعید ئەلچئ، د. سهعید کرمز توپراک، نه جمه دین بوپوک کایا) بههژمیرن. لئ یین کو زیده ناهین زانین یان ژ ی مه نه دیتینه ژ ی کهلهک. بو نمونه، هوزانقان (مهلا ئەحمەدی پالۆ) کو د بنه رتدا ئەو ب خوه ژ گوندی (سیراچوورا پالویه) و دقت د ناف ئەدهیبانا نه تهوییا کوردانده جهه کی وی یین گرنهگ هه به، ههروهسا (مههدی ئۆزسووی) و (خال سه بریی) کو مه دیوانین وان وه شاندن⁽¹⁾. د قئ نقیسارینده ژ ی ئەمی (مهلا محەمەدی پالۆ) بدن ناسین کو (مهلا مسته فا بارزانی) پلهیا «که نه رال پالۆی» دابووین و دقت ناقتی وی د ناف کهسایهتین گرنهگ، یین تیگوشینا نه تهوییا یا کوردانده جهه بگره⁽²⁾.

پینشی ئەزی ب کورتی هه نهک ناگاهیین کو من ژ دهقی گوندیین وی به رهه ف کر نه فهگوهیزم. ژ گوندی پالۆیی زوقیرا بچووکه. ناقتی وی د بنه رتدا (مه محمود)، ناقتی بابی وی (محەمەد) و ناقتی باپیری وی (عیسا) یه. ل گوندی وان ژ ی ره دبیزن (مههمی مهی ئیسی). د تو مارا دمه له تا ترکان ده پاشناقتی وان (کایماز). د خورتانین ده ناقتی وی ته قلی بوویه ره کی دبه، هه قالیین وی ل پیزانینان لسه ر وی ددن. دهیتته گرتن، لئ دمه نهک پاشی ب ئاوایهک کلیلا دمری دکه فه ده ست و ژ زیندانی دره فه و دهیتته گوندی خوه. ژ دویشچوونا دمه له تی کو هه تا گوند ل دوو وی تی ب ئاوایهک خوه رزگار دکه. ژ بو کو ریکا خوه بده وندا کرن، دجه ناچه یا دیاره به کر هینه یین، ل ور د قوتابخانا (شیخ ئەحمەدی هینه یی) ده ده ست ب فه قیتی دکه. لئ ب ناقتی (مهلا ئیسمایل)، گوندیه کی وی ل ور راستی وی تی و رهوشا وی ئەشکه را دکه، هنگی ته رکا ور دکه دجه دیاره به کر. دمه کا کورت ل ور دمی نی لئ بالا خوه دده کو نه شی بدمیره، به ری خوه دده گوندان، دجه د قوتابخانانده ل فه قیتی دوام دکه. ب قئ ئاواپی دجه هه تا ئالین بو تانی. ژ بهر کو ده ما وی یا چوونا له شکه رین دهیت و رهوشا وی یا ره قینی ژ ی هه یه، هنگی ژ بو کو رپچا خوه ب ته قایی بده وندا کرن، نیژیکی داویا سالین (۱۹۴۰) ی ده دمریازی (باشور) دبه. ب قئ ئاواپی ل وه لاتتی خوه تی ژ بیرکرن. ل گوندی وان، ب ناقتی (حه سه ن کایماز) ته نی برایه کی وی یین ژ ی مه زنتر هه بوویه. ئەوی ژ ی ب هیچ ره نه که کی خیزان پیکنه هینایه، وسا بیکه س د ناف فه قیرتی ده ژ یایه هه تا کو د سالا (۲۰۰۶) ده چوویه بهر دلوقانیا خودی⁽³⁾.

ژبهر هندەك ئەگەر ئن سىياسى و چقاكى
 • مهلا محمەدى چەندىن جاران ناقتى خوه
 • گوهوريه

ژ قىرىن قا ئىدى تى بىرا من. پىشى ئەم چوون ئەالا
 (سلىمانى)، ئەق گوند ل رووبەرى چىيى (جودى) يى ئالىى
 (باشور)، د دۆلكى دايە. ئەم مەتەك ل ور مان. ژور چوون
 (دەهلا مەلەك)، وى دەمى گوندەكى گەلەك مەزن بوو، (۱۷۰)
 مال بوو، ئە ژ بەر شەرى خرابەيە. هنگى وى دەمى (مەلا مستەفا
 بارزانى) هەرەكەتا كوردى دەوام دكر. ژخوه بابى من ژ بەرى دە
 ئەندامى پارتى دەمؤكراتا كوردستانا ئىراقى بوو. لەوما ژ بەر
 ومزىفەيا پارتى ب گەلەك كەسان را ناسينا وى هەبوو. (مەلا
 مستەفايى) قىمەتەكا مەزن دادايى. چوو بەر (مەلا مستەفا)ى.
 (مەلا مستەفا) وى دكە رەيسى تىپا (حەلوئى مەشاكىل)،
 يانى دبه قازى مەكەمايا شەرىعەتى. چەند مەلايىن دن يىن
 وەك (مەلا بەجەت)، (مەلا محموودى نۆردنى كۆيى)، (مەلا
 سەعدىنى سالىح) و هەكەين دن ژى ددە بەر وى. هەتا سالا (۱۹۷۰)
 كو حوكمى زاتى ومردگرن، وەك پىشمەرگە د قى ومزىفەيى دە
 ما. لى دەما. ئوتۆنۆمى هات ئىعلانكرن هات (زاخۇيى).

جەن پالۇ د وىلايەتا
 دياربەكر دا

«سالا كو (شىخ سەعيد ئەفەندى) ل (دياربەكر) هاتىە
 داردەكرن، بابى من بهارا سالا بەى وى هاتبە دنى. ئەق ژى دبه بهارا
 سالا (۱۹۲۶). ناقتى وى (مەحموود)ە. بوويەرەك دقەومە. دەولەت وى
 دگرە دكە هەپسخانەيا (بىنگۆل)ى. لى ب ئاوايەك فرسەندا خوه
 دبىنە و ژ هەپسخانەيى ب لنگىن خواس درەقە. د رى دە لنگىن وى
 هەمى برىن دبن. راستى شقائەك تى، پارچەيىن كولاقتى ددىى،
 ژ خوه رە دكە پىلاق، وسا چە هەتا گوندى خوه (زوقىر)ى. ل
 گوند ژى دكەقن تەقىباتا وى لى خوه دقەشېرە، ناكەقە دەست.
 دچە (هينە)يى، ژ بو كو نەين ناسىن، ناقتى بابى خوه (مەمەدى
 ل خوه دكە. ل مەدرەسەيا (شىخ ئەحمەدى هينەيى) دخوينە. لى
 ل ور، يەكى ناسى وى دەردكەقە، رەوشا وى ئەشكەرا دكە. هنگى
 مەجبوور دەينە جەى خوه دگوهورە، ژور دچە (دياربەكر) ل
 ور ژى زىدە نامينە. دچە ل مەدرەسەيىن گوندان فەقىتتى دكە،
 مەدرەسە ب مەدرەسە دگەرە، دچە هەتا ئالىى بۆتانى. دنهېرە كو
 وسا ب قاچاخى نەشى خوه قەشېرە، دەرباسى (باشور) دبه، دچە
 ل بەر (شىخ ئەحمەدى بارزانى) دخوينە. تەقريبەن سال (۱۹۴۷)ە.
 ل ور گەلەك دەينە. ياشى قەدگەرە تى (باكور)، خوهندنا خوه
 دەوام دكە. لى ديسا مەجبوور دبه، ژ بەر قاچاخىن دچە ئىرانى.
 ل پىشتا (شنىويى)، د ناقبەرا (شنىق) و (مەباد)ى دا گوندەك
 ب ناقتى جەلديان هەيە، ل ور، ل نك (مەلا سالىح جەلديانى)

دخوينە. پىشت را، ديسا
 قەدگەرە (باكور).
 ل گەلەك جەى دن
 دگەرە. ئاخىر ل ئالىى
 سلۆپيا، ل بەر (سەيىد
 حەسەنى گركى)
 خوهندنا دوازده ئىلمان
 تەمام دكە. ئىجازەيا
 خوه دگرە تى گوندى
 (بلكان). ئەق گوند ل
 قونتارا چىيى (جودى)
 گوندەكى مەزنە. ل
 وى دەرى ب (مەريەما
 كەچا حاجى سالىح)
 را دزەوجە. (حاجى

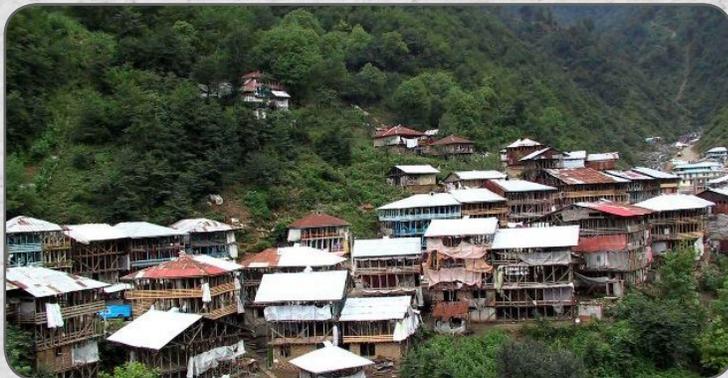
سالىح)، كورى (مەلا عەلىي بەسنا) يى ناقدارە، (شەرخ)ينە. ل
 ور كەچەك ب ناقتى (سەفوره) ژوان را دبه لى دەمرە. زارۆكى
 وان ئى دوويەم ئەزم، ل سالا (۱۹۶۱) چىبوومە. چەند سال ل (بلكان)
 دەينە، لى ژ بەر دەولەتى مەجبوور دبه دچە (باشور).

ل (زاخوایی)، من ههم ژ بابی خوه دمسا کوردی و ئه ره بی دگرت ههم ژئ هه دجووم مه کته بی. پشت ره، د سالا (۱۹۷۴) ده شهری دژواری کوردان و سه دامی دمرکته. وی دهمی بابی من و چاره قیین خوه یین ژیهاتی چوون جه بههیا شهری. جه بههیا کو بابی من تیده بوو، ژئ ره دگوتن هیزین (بی تواته). ژ بهر کو تاکتیکین شهری خومش بکار دانی، هنگی بوو نامری به تالیون، یانی قوماندانی نالایی. به تالیون د ناچهرا نالایی و تابووریدا یه کینه یه کا له شکره ییه. نیزیکی هزار پیشمه رگه د بن ئه مری ویدا بوون. ژ بهر کو د تاکتیکین شهریدا گه له ک زیره ک بوو، (مه لا مسته فا بارزانی) ناخی وی دانی بوو (گه نه رال پالوای) ب راستی ژئ د تاکتیکین شهریدا وسا زیره ک بوو، وی دجو شهره کیدا ژئ شکه ستان نه خوار. شهری وی یه هره موهم شهری چیا بی (شیشار) ییه^(۶)، نه قچیا د ناچهرا هه ریما (خوشناو) و (بالیسان) دا دکه قه ناچهرا (قه سر ماکوس) و هه لیری. چ هیزه کا دژمن چوو یه سه ر دا، نیلا کوشتن و گرته کا مه زن خواریه و پاش فا قه گه ریایه. بابی من دگوت، مه نیقاری هه قاله کی خوه یی پیشمه رگه دشانند کو هه ره ژ کانی ل نه والی ژ مه را ناخی بیته، نیقاری ب مه شکی دجوو هه تا دهات سه ری چیی، ئیدی روژ هله دات.

به رخوه دانا گوندی (به ردمرش) ی کو د تاریخا به رخوه دانا (بارزانیان) دا گه له ک موهمه، جاردن (گه نه رال پالوایی ب به تالیون خوه فا به رخوه دانه کا گه له ک مه زن دا، هیچ نه هیلا دژمن چه بهر بشکینه و بیس فا و مره، هه تا کو پیشمه رگه و مالبات بهر ب نالیی ئیرانی فا چوون. (به ردمرش) ل هه ریما بی تواته ل قوون تارا چیا بی (شیشار) ی. تام (پینجی و چار) روژان د وی شهریدا ما. د بن ئه ردی دا تونه ل کولانه، وه ختا دژمن ب تانک و توپان گولله نا قیته، یان ژئ فروکهیان بومباردومان کرته، وان خوه د بن ئه ردیدا قه شارتنه. لی دهما شهری، دیسا دمرکته نه و چوری نه دانه دژمنی. د قان (پینجی و چار) روژاندا ته ئی شه هیده ک دانه، ناخی وی (فه رمان ژیرکی) یه.

پشتی په یمانا (جه زایری)^(۷) گه له ک کورد ته سلیم بوون، هه نه ک هاتن (باکور)، گه له ک (۱۸۰ هه زار کس) ژئ چوون نالیی ئیرانی. لی به لی (گه نه رال پالوایی) ب قاسی (سه د) پیشمه رگه یی فا شهری به رخوه دانی دموام کر. هنگی مه لا مسته فایی ژئ را خه بهر شانند کو شهری راهه ستینه، نه کهر نا، دی بزاقا وان پووچ بییت. مه جبوور ما، ئه و و پیشمه رگه یین خوه ژ چیی هاتن خواری.

بابی من هات. دایکا من، ئه ز و برایی من محمه د تاهر و خوشکا من بهار ب هه نه ک که لوپه لئین هورر قه هله دا، ئه م و دو پیشمه رگه یین دن ل لاندرو قه ره کا بچووک سووار کرن، ئه م چوون نالیی ئیرانی. ئه م د قایی حاجی ئومرانی را دهریاس بوون. پیسی ئه م چوون گوندی ب ناخی شنهویه، گونده ک ل ته نشتا بازاری سنویه. ئه م ل ور هه یقه ک مان. پشت را، دمو له تی ئه م خستن وه سایی له شکه ری، هن ب هن، ئه م د شه ش روژان دا برن کرمانشاهی. ل کرمانشاهی ئه م شه ش-هه فته هه یقان ل کامپه کا فه رمی مان. ژوی دهری ژئ ئه م نه نقل کرن سه ر کامپه کا پولیسان. پاشی، دمو له تا ئیرانی ئه م کورد هه می ب سه ر شه ش مالباتان فا ته قسیم کرن و ل هه ر دما ئیرانی به لاقف کرن. هنگی مالا مه د ناخی یین کو د برن نالیی دهرییا خه زمه ری، سنوری رووسیایی، بازاری شه فته کوب سه ر کیلانی قه بوو. من مه کته با ناخین ل ور ب فارسی خومند. لی مه نه کاری ل ور ژئ ئیداره بکن، بابی من گوت ئه ز نه شیم نانی قرا بخوم، مه به ری خوه دا نالیی ترکان، ئه م د سالا ۱۹۷۸ دا ژئیرانی قه که ریان. ژ بهر کو بابی من دی ل پالو بهاتا ناسین، ئه م نه چوون وی دهری، ئه م چوون شه مزینان. بابی من ل ور قه یدا خوه د نفوسا دمو له تا ترکان دا چیکر، ب ناخی مه همته کوجاباش ناسنامه یه کا نوه و مرکرت. ئه م مان ل گونده کی بچووک یی شه مزینان ب ناخی ماسیری (ب ترکی بالاکلا)، ل ته نشتا چیا بی ماسیرییه. پاشی ئه م هاتن گوندی گاره، بابی من چهند سال ژئ ل ور دمرس دا فه قیان. ل هه ریما شه مزینان چو مه لایه ک تونه یه کو شه ش هه یف یان ساله کی ل بهر بابی من نه خومندبه. ئه ز ل ور زموچیم.

بازیری شهفت ل
باکوری ئیرانی

پشتى دەريەيا ئەسكەرى يا ۱۲ ئەيلول ۱۹۸۰ ئىدى دەولەتى
رى ئەدا كۆل مەدرەسەيان دەرسى بىدە، دەولەت نزانپو ئەو مەلا
مەمەدى پالۋىيە، دگۆت قەي نۆرمال مەلايەكى شەمزدىنييە.
بابى مەن بالا خوە دايى كۆ چوئىمكەنەك تونەل ووربەمىنە، جەئى خوە
كۆھۆراند چو كوندى ھەلانى. ئەق كوند ل ھەريما ھەكاريا
دكەفە تخوويى ئيرانى، ل دەرەكى ئاقەرييە، لى كوندەكى
كەلەك مەزن و خوەشە. سالەكى مال وى دەرى. دەولەتى
جاردن رى ئەدا دەرس بىدە، ھنگى مالا خوە برە ئالىي ئيرانى، چو
مەرگەقەرى كوندى (گركى) كۆب ناقي (گركا سەيىد
عەزىز) مەشھورە. ھەشت-نە سالان ل وى دەرى ما. ل وى دەرى زى
ھەم مەلايى كوند بوو ھەم دەرس ددا. ژبەر كۆئەزل (شەمزدىيان)
ژەوجىبووم، ئەز مابووم ل وور، ل بەر مالخەزورانى خوە.

وختال (باشوور) ديسا ئوتۇنۇميا كوردان جىبوو و
ھوكمى زاتى وەرگرتن، د سالا (۱۹۹۲)دا ژ (مەرگەقەرى) دچە
(باشوور) پىشى دچە (مەزنى)، ئەق كوند ل ھەريما (سۇران) نيزىكى
(ديانا) يە. مەتەك ل وى دەرى دىمىنە. ھنگى (مەسعوود بارزانى)
وى ھەك سەرۋەكى ديانەتى بۇ ھەوليرى دادمەزىنە. لى ژبەر كۆل
ئالىي (زاخۇيى) ناسىن وى زىدە بوون، ژ (مەسعوود بارزانى) دخوازە
كۆ نەقلا وى بدن (زاخۇيى). ھنگى و مزارەتا ئەوقافا كوردستانى
وى بۇ زاخۇيى قەدگويىزە. ژ سالا (۱۹۹۵) ھەتا سالا (۲۰۰۱)
ومزىفەيا رەئىسىتيا زانايىن دىنى يىن (زاخۇيى) دەوامكەر. پشتى
كۆ ئىستىفا كرمەلا (ئەمەدى شىرنەخى) دان شوونا وى.
ئاخىرل (زاخۇيى)، د رۇژا (۷ نىسان ۲۰۰۷) دە ئەمەرى خوەدى كىر.
قەبرا وى ل زيارەتا زاخۇيى ل تاخى (عەباسىكى) يە^(۸).

تشتى كۆ كورى وى مەلا (زەكى) بەھس كىرن،
ئەقن كورى مەلا (مەمەدى پالۋ) يى بچووك (مەمەد
تاھر) كۆ نھا ل (زاخۇيى) دىمىنە ژى ئەق ئاگامى دان :

”دەما كۆد سالا (۱۹۵۳) دال (بەغدا) يى كۆنگرەيا پارتىي
جىدبە، بەياننامەيا كۆنگرەيىن دھنيرن بۇ (قامشلو). ژ (قامشلو)
دھنيرن بۇ (قزلتەپە) يا (مىردىن) ل وىرى تەسلىمى مەلا
(مەمەدى پالۋيى) دكن. (مەلايى پالۋ) بەياننامەيا كۆنگرەيى
دكە دناق فۇتيرەك و ددە سەرى خو. ب پەياتى و ب شەق دچە
ھەتا (ئاگر) يى، ل وىرى تەسلىمى (خورشيد ئاغايى) دكە. ئەو
ژى دىنە رووسىيائى، دگھىنە بەر دەستى (مەلا مستەفا) يى كۆ
وى دەمى ل سۇقىتەتان دما. لەورە مەرقۇ تىدكەي كۆ ژبەريا سالا
(۱۹۵۳) قە ئەندامى پارتى دەمۇكراتى كوردستان بوويە.

خەباتىن وى يىن سىياسى كۆ ئەم ژى خەبەردارن،
پىرانيا وان پشتى ژ رووسىيائى زقرينا (مەلا مستەفا بارزانى)
نە. پشتى كۆ (بارزانى) د سالا (۱۹۵۸) دا ژ رووسىيائى دزقەرە
و تى ل (بارزان ئاكنجى) دبە، ھنگى نامەيەك بۇ (مەلا
مەمەدى پالۋيى) دھنيرە كوندى (بەرزوروى). ئەق نامە
ب دەستى (مەلا ھەمدى ئەبەدولەجىد ئىسماعىل) ھاتىە
نقىساندن. ئەق زەلام عالمەكى گران بوويە، خەلكى (دھۆك)
يىيە، لى د بنەرەتدا ژ دەقەرا (وانى)، ژ كوندى (خاقەسۇر) يىيە.
ژ بەر كۆ مەرقۇەكى خوەندا و شارمزا بوويە، (مەلا مستەفا
بارزانى) نامەيىن خوە ب دەستى وى دانە نقىساندن.

(سالخ يووسفى) كۆ سەرۋەكى لىژنەيا پارتى يى دەقەرا
(زاخۇ) بوويە، لگەل ھەقالىن خو يىن لىژنەيى يىن وى دەمى، د
سالا (۱۹۵۸) دە دچنە نك (مەلايى پالۋ) د وى لىژنەيىدا (مەلا
سالخى بالقوسى) كۆ عالمەكى كەلەك گران و مەرقۇەكى
خەباتكار بوويە، (مەلا ئەبەدولغەنى سىدى)، ھەروسا فەقىھىن
(مەلايى پالۋ)، (مەلا ئەبەدورەقىيى زىنگى) كۆ كورى (مەلا
يووسفى) يىيە و ھەلاتپاريزەكى مەزەنە، نوكە ل سلىمانىي
دىرۋكئىسەكى كوردستانىيە، ھەروسا (رەمەزان عىسا)،
(عەمەر ھەسەن بامەرنى) و باقى (ئەبەدولسەلام دەشتاسەكى).
ئەق ھەلاتپاريزىن مەزەن پىكشە دچن كوندى (بەرزوروى)، سەردانا
سەيدا (مەلا مەمەدى پالۋ) ل وىرى د ديوانا كوندىيان دا
نامەيا (مەلا مستەفا بارزانى) بۇ (مەلا مەمەدى) دخوينن.
(مەلا مەمەد) ب رىزەكا مەزەن وى نامەيى قەبوول دكە و
ماچى دكە. (مەلا مستەفا بارزانى) د نامەيا خوە دا ژى دخوازە
كۆ ئەول (بۇتان) وى ھەكى نوونەرى پارتىي دەست ب خەباتى
بكە. دبىژە ل كوردستانا (باكور) مەرقۇ و كۆم و كوتلەيىن
خەباتكار و ھەلاتپاريز ھەنە، لى بى سەپەرەشتن. ھەريەك ژ
ملى خوە قە پەيوەندى و ئەلەقەتى ل كەل مە كرىدن، كەل
مە دخەبتن، چنكوو ژ ھەق بەلاقن و كۆتتا وان يەك نىنە، لەوما
ئەم ژى نەشىن ل كەل وان دانووستەندى بكن و قسەيا خو بۇ
وان بىيژن. تول سەر ناقي مە ل بازار و كوندىن كوردستانى
ل كەل قان كۆم و كوتلەيىن بەلاق كۆمببونان بكە، وان
بگھىنە ھەق، بلا سەركردەيەك بۇ خو راكىن، كۆ وەختى
شۇرشا (باشوور) بكەقە تەنكافى بشىن بۇ مە ھارىكارىن.

ل سهرقى نامەين، (مەلا محەمەدى پالو) ھەقالەكى كوردپەرورەم كو ناڧى وى (ميرزا شەھباز بەرزوروى) بوويە، ژ سالا (۱۹۵۸) ھەتا سالا (۱۹۶۴) ل (باكور) خەباتى دكن. دۇرا پىنج ھەزار ئىنسانان تەنزيەم دكن و رىك دخن. ھەفت لىژنەيان چىدكن: لىژنەيا (سلوپيا)، (ھەكاريا)، (شەرنەخى)، (گويان)، (خەرزەن)، (باتمان)، (دياربەكر) و ھنەك شاخىن دى. ئەھف مروفىن ھانى، ئەگەر لازم بە، ھەر دەم نامادە بوونە كو ب مالى خو، ب روڧى خو د خزمەتا شۆرەشا (بارزانى) دا بن. ھەروسا (مەلا محەمەدى پالو) ل كەل مروفىن ناڧدار پىن (باكور) ژى پەيوەندى دانينە، ئەم بىيژن كەسپن وەك ئەڧىنى (بشارى چەتۆ)، (مووسا عەنتەر)، (مستى شەوقى) و ھين كەلەك كەسپن دى.

جارەكى (بيست) بارىن ھىستان (جل، پىلاق، شووتك، شال و شاپك) كو (مەلا محەمەد) ى بەرھەف كرىوون و ھنارتبوون. جارەكى (بيست و پىنج ھەزار پاكەت فېشەك پىن برونو) و (پانزەدە ھەزار پاكەت فېشەك پىن رەشاشان و كلاشنىكوڧ) ان ھنارتبوون. ديسا جارەكى (نيڧ ميليون) پارەيى وى دەمى يى توركان كۆم كرىوو و تەسليمى (عيسى سووارى) كرىوو. وى دەمى بوھايى گايەكى (دە ليرە)، نەختى ژنەكى (بيست ليرە) بوويە. ئەھف تەنى مەبلەغىن جارەكىنە. لى (مەلايى پالو) ب چەند جارەن ھارىكارىيىن وسا كۆم كرنە و ئائينە (باشور)، ئىخستەنە خزمەتا شۆرەشى.

جارەكى، د سالا (۱۹۵۹) دە، دەولەتا (ئىراق) ى شەبەكەيەكى رىك دئىخيت كو (مەلا مستەفا بارزانى) ب دەستى كوردان بدە كوشتن. ھىيژن ئىستىخباراتا چەند دەولەتان ب ھەڧرە ڧى پىلاننى رىك دخن. لى (مەلا محەمەدى پالو) ب ئاوايەك ژڧى پىلاننى خەبەردار دېە و نامەيەك دئىبسى ددە غوزىرى پىروژى كو مروفەكى زۆر ڧەدايى بوو، خەلكى كوندى (ھەڧشن) ئىيە. نامە دكەڧە دەستى (مەلا مستەڧاى). (مەلا مستەفا بارزانى) ھنگى ل قەسرا (نوورى سەعيد) دما. (مەلا مستەفا) چاڧا ڧى نامەين دخوينە، دەست ب تەحقيقاتى دكە كو ب راستى ژى پىلان نامادە كرنە و دى وى ب دەستى كوردان بدە كوشتن. ھنگى دەرحال قەدگەرە جىيايىن كوردستانى و جارەكا دى ناچە (بەغدا) يىن.

(مەلا محەمەدى پالو) ب رىكا ڧى رىكخستنا ڧەشارتى كو وى ل (باكور) رىكخستن كرىە ل (باكورى كوردستان) ى بېشى دكە و ژ بو ھارىكارىيى كەلەك تىشتى ددە كۆمكرن. ئەو ھارىكاريا كو دەيتە كۆمكرن، ل كوندى (بلكان) دكەھينە ھەڧ. ژور ژى دەنپىرە بو دەڧەرا (زاخۆ) يى، تەسليمى كەنەرال (عيسا سووار بارزانى) دكە كو ھنگى مەزنى پارتى يى دەڧەرا (زاخۆ) بوو. ئەو ژى دىبىنە بو (ئەسەد خۇشەوى) كو كەنەرالى دەڧەرا (دھوك) ى بوو. ئەو ژى دىبىنە بو (مەلا مستەفا بارزانى) و ل وىرى ژ ھەر دەڧەرا كو پىوستى پىن ھەبوويە بو شۆرەشى دابەش دكە. ھەڧالين باڧى من بەحس دكرن، بو نموونە،

ل ساللا (۱۹۶۳) تەنگاڧىەك چىدبە. ل دەڧەرا (دھۆك)ى، ل ئالىي (دۆستىيان) بزاڧا چەتەيان خورت دبە. (مەلا مستەفا بارزانى) (مەلا محەمدى پالۋىي) دخوازە كو ھنەك زەلامىن چەكدار ومرن قى دەڧەرى زىرەڧانیا خەلكى خوجەھى ژدەستى چەتەيان بكن. (مەلا محەمدى پالۋ) ھىزەك ژ (۷۲) چەكدارىن بزارە رىك دخىنە كو (دوازە) ژى (بلكى) بوونە، سەركردەمىن وان (ئەحمەدى حەسەن) بوو. يىن دى ژ (شرنەخنى)، ژ (كۆيان) و ژ (سلۋىيا) بوون، (ناسرى پىنى) بەرپىرسى وان بوو. (مەلايى پالۋىي) ئەڧ ھىزەنارت دەڧەرا (دۆستىيان). ئەڧ ھىزا ھانى ب چەكەن خو، ژ كىسى خو (سى ھەيڧا) ل وىرى مان. پىشتى سى ھەيڧان كو دنيا ئاسايى بوو، دىسا ب ڧەرمانا (مەلا مستەفا بارزانى) زڧرىن بۇ باكور.

ل باكور، ئەڧ كەسەن كو (مەلا محەمدى پالۋ) ئەو رىك خستبوون، ھنەك ژى ئەشكەرا دىن و دەولەتا توركان دوپشچوونا وان دكەت. ھنەك ژى دەينە كرتن، يىن كو ژدەستى دەولەتنى خو خلاس دكن، دەينە نك (مەلا محەمدى پالۋ). ئەو ژى وان دبە نك (عىسى سووارى)، نك (ئەسەد خۆشەوى) و نك (عەلىي خەلىل) كو ڧەرماندەمىن گرینگ يىن (باشوور) بوون. ب قى ئاوايى، وى پتر ژ (سەد) زەلامى كرنە پىشمەرگە كو خەلكى (باكور) بوون و حوكاماتا (تورك) ل وان دگەريا لى ئەشيا وان بگرە. دىسا، پتر ژ (سەد و پىنجى) مالباتىن كو زەلامىن وان ھاتبوون كرتن يان ژى دەولەت ل وان دگەريا، ژ قى چەندى مشەختى و پەرىشان ببوون، ئەو ئانىن ل دەڧەرا (بەھدىنان)، ل (زاخو و دھۆك)ى و دەڧەرىن دى بچە كرن.

ئەڧ ھەمى خەبات بەريا كو ببە سەرۆكى (حەلوئى مەشاكل) چىبوونە. دىسا ئەڧ ھنەك خەباتىن وسانە كو ب شاھد تىنە بەھسكرن. لى كەلەك خەباتىن وى ھەنە كو ب نەينى بوونە، لەوما ئەم باش نزانن.

ئىجار، ل شەرى (بىتواتە)، ھىزىن (مەلا محەمدى پالۋىي) ل (۳۵) دەڧەرى سنى ھىزىن دەولەتا (ئىراق)ى دگرن. ھنەك ژ ڧان دەڧەران ئەڧن: شەرى چىايى (ماكووكى) كول پىشتا (بىتواتە)يە، شەرى (دۆلا ئالانە)، شەرى چىايى (شىشارى)، شەرى چىايى (كورهكى)، شەرى (دۆلا دواڧا بنيا بىتواتە) و ل سى شەرىن ل چىايى (زىنەتيرى) ھىزىن حوكمەتا (ئىراق)ى دشكىنن. ھەروسا، شەرى (دۆلەرەقنى) كول تەنشتا (بىتواتە)يە. داستانەك ل دەڧەرا (بەردەرمش)ى، داستانەك ل (كەلىي سويىرى)، داستانەك ل چىايى (كەبكى مەحمەد ئاغا)ى، داستانەك ل چىايى (حەسەن بەكى)، داستانەك ل دەڧەرا كوندى (زىوہ)، داستانەك

ل دەڧەرا (بالىسانى)، داستانەك ل كەلىي (سىسەوا)، داستانەك ل دەڧەرا (قەلادزى)، داستانەك ل چىايى (خانزادى)، داستانەك ل چىايى (ھەرتەلى)، داستانەك ل كەلىي (باوميا خەربەتانى) دنشىينن. داستانا ناڧدار كو (۵۲) رۇژان ب سنى حوكاماتا (ئىراق)ىشە كرتبوون، كو ب رۇژ دەڧەر دەتا بۆمباردومانكرن و رۇژانە ب ھەزاران تۇپ ل وان دكەتن، يانى ئەو شەرى (كانىبەردى) يىن ل دەڧەرا (بىتواتە)، ل چىايى (شىشارى). حوكمەتا ئىراقى ھەمى ھىزا خوە (۵۲) رۇژ بەردەموام ددە سەر وان، ب ھەمى تانك و تۇپ و ڧرۆكەيىن خو ڧا، ب ھەمى ھىز و چەتەيىن خو ڧا تى سەر وان دا. لى ئەشى پىش دا ھەرە. ھنگى دۇرا ھەزار پىشمەرگە د بن ڧەرمانداريا كەنەرال (پالۋىي) دا بوونە. دبەنرەتدا دقنى بى كۆتن، بەرى كو (مەلا محەمدى پالۋ) ھەرە وى جەبەيى، (پىنج) ھىزل ور بوون كو ھەرىكە ژ (چار ھەزار ھەتا پىنج ھەزار) چەكدارى پىك دەتا. لى ئەشىان ل وىرى بسەكنن. بۇ نمونە، ھىزا (ھەلگورد) ل وىرى بوو، لى د ساعەتەكى دا (۷۵) كوشتى و برىندار دابوون. ب كورتى، كەس ئەشيا ل وى جەبەيى بسەكنە و ل بەر خوە بدە. ل سەر قى، (مەلا مستەفا بارزانى) ڧەرمان دكە دبىزە بلا كەنەرال (پالۋىي) ھەرە جەبەيىا (بىتواتە). د ناڧ ھىزىن ويدا خەلكى (سندى) ھەبوون، خەلكى (باكور) كەلەك بوون، ھەتا كو قاسى (سەد) زەلامىن (مەسىحى) ژى د بن ڧەرمانا وى دا بوون. (ھەزار) زەلامىن كو سۇزا ڧەدايىبوونى ددن (مەلا محەمدى پالۋىي)، د بن ڧەرمانداريا وى دا (۵۲) رۇژ شەرىكى مەزن ئەنجام ددن. د بن تەنشتا زناران مەوزيان چىدكن. د وى شەرىدا تەنى شەھىدەك ددن، ئەو ژى پارچەيەكا كوللەيا تۇپى لى دكەڧە، ناڧى وى (ڧەرمانى ھەمىدى ژىركى) بوويە...

من ھنەك ئاكاھى ژدەڧى (مەتا سالىحە) يا ژنا (مەلا مەحمودى نۇردىنى كۆيى) كول ژۇر ناڧى وى دمرىاز دبە بەرھەڧ كرنە:

”مە نەدكۆت (مەلا محەمدى پالۋ)، وى دەمى ب ناڧى (مەلايى پالۋ) دەتا ناسىن. رەحمەتى (مەلايى پالۋ) وەكە يەكى ژ مالا مە بوو، تم دەتا مالا مە. ھەر جارى رۇژەك، دوو يان سى رۇژ ل مالا مە دما. ھەم ھەڧال ھەم ژى دۇستى زلامى من (مەلا مەحمود)ى بوو. زلامى من مەلا مەحمود حاكمى ح(ەلى موشكىلات) بوو. مە دزانيا كو (مەلايى پالۋ) كادركى پارتى يە، ل كەل زلامى من حاكم بوو. كەلەك جاران (مەلايى پالۋ)، عەلى ھالو، عەمەرى لئەلى، عوسمان قازى، سەعدىن سالىح و عەمەرى سالىح) دەتان مالا مە، خوارن دخوارن و ب زلامى من رە دمرەكەتن دچوون.

رحمەتى (مەلایى پالۆ) ھىندى تو بېژى زلامەك رەھەت، مېشەنە بوو. ژ ئالىي ئابۇرىشە ھالى وى گەلەك باش نەبوو، فەقىر بوو. وى دەمى رەوشا مە ھەمیان نە گەلەك باش بوو. (مەلایى پالۆ) گەلەك يارىكەر ئانكو ھەنەكچى بوو، گەلەك جار ب ھەنەكېن خوە رەخنە دكر و ھەقالى خوە ھشيار دكر. گەلەك جار ژى ھن ھەنەك دكر، مرؤف ب ھەنەكېن وى ژ كەنان زكئىشى دبوو.

پشتى تېكچوونا شۆرەشا كوردستانى يا سالا (۱۹۷۵) ئەم چوون (باكور) كوردستانى. من قەت ھزر نەكر كو رۆژەكا دن ئەز ئى (مەلایى پالۆ) ببىنم، يان ژى دى ومفادار دمرېكەفە و مرە سەردانا مە. سالا (۱۹۹۴)، ئەم جارەكا دن ژ (باكور) ھاتىن مالا خوە يا ل (زاخۆ) يى، بەلكى ژ دەه جاران زىدەتر (مەلایى پالۆ) سەردانا مە كر. من وى دەمى زانى ئەو زلامەكى ب ومفایە.

مە ژيانەك گەلەك خومش ب ھەف رە دەرباز كر، گەلەك سەربۆزى و بېرانىنېن مە ژى چىبوون. جارەكى، شەر بوو، ئەز ژى رابووم، من ھندەك نۆك ژ كوندى مە (نۆردىنان) رېكرن (زاخۆ) يى، ب پارمېن وان روو لحىف و روو دۆشەك و پەمبوو كرىن،

دوو دەست نەشېن چىكرن. من بەرى خوە دايى (مەلا مەحمود) ئى مە و (مەلایى پالۆ) ژ دەرىن مە فە كەتن ھوندر. (نەسرېن) كەچا من چوو ئەو دۆشەك و لحىف ئانىن، راخستەن و كۆت باقۇ، دايكا من ئەف ژ مە رە چىكرنە. ھنگى شەر بوو، كەس نەدكارى ژ مالا خوە دمرېكەفە، ھەر كاقى فرۆكە دەاتن سەر كوندى مە و بۆمباردومان دكرن. (مەلا مەحمود) ئى زلامى من ژ (مەلایى پالۆ) رە كۆت تۆ دبېنى، (سالىحە) چ كرىيە؟ دىنيا د چ رەوشى دە يە، ئەم نزانن كا سەرى مە ل بەرچ يە، ئەف چ چى دكە كا تو مە ھكەما من و سالىحايى بكە. (مەلایى پالۆ) كۆت سەيدا، خومزى ژنكىن مە ھەمى وەكە خوشكا (سالىحە) بوونا، ما ھەقى وى دى چ بە؟ ھەقى وى ئەفە كو مرؤف وى تەقدىر بكە. ئاھا ئەفە، ئەز ئىشەف مېھنانى وە مە. ئەگەر ئەف لحىف و دۆشەكېن ھانى چىنەكرا،

وہ دى چ راخستا؟ ئەف ژ بو تە رووسپىتەكە. (مەلە مەحمود) ى بەرى خوە دا (مەلایى پالۆ) كۆت، تۆ خومش ھاكىمى، تو خومش دۆستى. من كۆت كا دى مە ھكەمە بگھېنى من. دە كا بەرى خوە بدە، تە چكر... ئەم ب تېرا خوە كەنیا.

نشىكار و شاعىر كەك (لەزگىن گراقى) كوئھال (زاخۆ) ىي دەمىنە كود سالا (۱۹۹۲) دە (مەلا مەحمود) ئى پالۆ ناسكرىيە و ب ھەف رە دۆستانى دانىنە، دمرحەقى وى دە ئەف ئاگھى دان :

”من ب رېيا دۆستى خوە (ھاجى ژىركى) ئەو ناسكر. خانىي وى ل (زاخۆ)، ل تاخا (شەعبانىكى) بوو. تم چلكېن كوردى ل خوە دكرن، شاشكەكا رەش ل سەرى بوو. مە ئەو ب ناقتى (مەلا پالۆ) دزانى. وەلاتپارېزەكى مەزن بوو. دەمەكا درىژ ل ئالىي (باكور) نوونەرى (پارتى دەمۆكرات) بوويە. ھەقالى (مەلا مستەفا بارزانى) بوويە. د دەما (شۆرەشا ئەيلولى) دە وى ل (باكور) گەلەك پارە و يارمەتى كۆم كرنە و بۆ (باشوور) ھنارتە. ھەروسا ل (باكور) گەلەك مرؤقى كرنە ئەندامى (پارتى دەمۆكرات). مەلایى ل (باشوور) ژى كەلەك زەحمەت كېشايە، ل دژى ھكوومەتا (بەغدايى) بەرخودمانەكا مەزن ئەنجام دايە. ئى وى تو جار ھەقى زەحمەتا خوە ژ ئالىي كو وى ژ بۆوان زەحمەت كېشابوو و مرنەكرت! ژ قى چەندى، گەلەك دلشكەستى بوو. يا راست، مەلا ژ ھەمى پارتىيېن كوردان عاجز بوو كو د كوردايەتئى دە سستىي دكن و د ناقتى

خوە دە ژى دادىن لېرچاڤ و مرنانگرن. گەلەك ھەزار بوو. ژ بەر كو د ناقتى ھەزارى دە بوو، جارەكى سەردانا (مام جەلال) ى كر. ھنگى (مام جەلال) ى ھنەك پارە بۆ وى كرىبو ديارى^(۸).”

سەعید ئەلچى و خىزانان وى

خانئىت وى ل (زاخۆ)، ل تاخا (شەعبانىكى) بوو.
 • تم چلكېن كوردى ل خوە دكرن. شاشكەكا
 رەش ل سەرى بوو. مە ئەو ب ناقتى (مەلا
 پالۆ) دزانى. وەلاتپارېزەكى مەزن بوو ،،

من ژ (شاكر ئەيئۆز دەمەرى) رەب نقيسكى پرسەك شاندىبوو،
مالاوى ئاڧا، زەحمەت كەر، دررۇژا (۰۹.۱۲.۲۰۱۹) دەب نقيسكى دەرحەقى
(مەلا محەمدى پالو) دە ئەڧ ئاگاھيىن ھانى شاندىن :

” د سالا (۱۹۷۱) دا من سەيدا (مەلا محەمدى پالو) ل
ئاڧەندا (زاخو) يى سى جار زيارەت كەر. جارا يەكەم، ئەز دىيژم د
مانگا (نيسان) ئيدا بوو. ل سەر داخووا (سەئيد ئەلچى) ئەز جووم
(باشوور)، ژ بوب (د. شقانى) را ل سەر گەنگەشيا ئاڧەرا ھەر دوو
سەيدان نەرمەيىيەك چيەم. رۇژا ژ (تەتوان) ئى دەر كەتم كو بجمە
ئامەدى كەك (سەئيد) بىنەم، د وى رۇژيدا ژ رادىويا دەستان من
بەيست كو بريارا ئيدارەيا عورە ل (ئامەد، شرنەخ و سىرتى)
ھاتىە گرتن. (سەئيد ئەلچى) خوەست ئەز بجم (د. شقانى)
نەرم بكم بلا د ئاڧەرا مە دا دژواری و دوپەندى چينەبى. ژ من
را گۆت ھەرە (جزىرى)، بال (شەرەفەدين ئەلچى)، ئەوئ ژ تە را
بىيژە كا تو يى چەوا دەرياز بىي. ئەز جووم (جزىرى)، پىكەمەك ژ
(سلۇپيا) ھات، ئەز بىرم مالا (حاجى قادو). پشتى كو ب پىكەمەنى
من بىرن دەشتا (سلۇپيا)، ل نيزى سنوور من ل با (چەكۆ ھىكەمەت
بولوتتەكن) پەيا كرن. (چەكۆ) ب بەژنا خوە يا بلند ل بەندا
من بوو. پىكەم ڧەگەريا، ئەزو (چەكۆ) قەدەرەك ب پيا چوون ئاڧا
دارستانى. گاڧا تارىتى كەتە نەردى، چار حەب جەندرمە ھاتن،
سەرى مرفۇ دو ليرە ستاندىن. وى رۇژى چ كەسى كو گومركا
خوە دان جەندرمەيان د ئاڧا (ھىزل) ئى را دەريازى ئالىي (زاخو) يى
بوو. (چەكۆ) ئەز بىرم گوندەكى ئاڧا دارين مازى كو ئاڧى
وى (بىگۇڧا) بوو. وى شەقى ئەم ل وى گوندى رازان، سبەھى
چوون (زاخو) يى، چوون بەر (پرا دەلال) ئى. ئەو دەر دەمرەكا خوەش
بوو، من ل بەر پىرى، ل قەھومەخانەيى (مەلا محەمد) و چەند
ھەڧالين وى ڧا ناسكرن. (چەكۆ) يى ئەم ب ھەڧ دان ناسكرن. ئەڧ
جارا يەكەم بوو كو من (مەلا محەمدى پالو) ناسكر. مە ب
ھەڧرا چايەك ڧەخوار. (چەكۆ) رابوو، گۆت كەك (شاكر)،
ئەم بچن لىژنەيا (عوسمان قازى)، ھى كو نەھاتىە. ئەم چوون
لىژنەيا (پ د ك) يا (زاخو) يى... (عوسمان قازى) ھات، مە ب
ھەڧرا چايەك ڧەخوار و ئەم ل پىكەما (پارتى) ئى سوار بوون، مە
بەرى خوە دا گوندى (دشيشى) بارەگايى (د. شقانى).

سەيدايى ئەز بىرم بەر مالا وى. مە ھەڧ دىت... (عوسمان) تىشتىن
غەرىب گۆتن، ھەر وەكا نەبەيستىە كو (سەئيد ئەلچى) ھاتىە
(زاخو) يى. خەبەردانا وى ل خوەشى من نەچوو. من ب مكورى خوەست
كو من بشەينە بارەگايى (د. شقانى) ئى. من وسا تىدەرخست، رىيا
سەلامەتىي ئەوہ كو ئەز خوە بگەيژىنەمە (د. شقانى) ئى. گۆت
'باشە. من گۆت ھەڧالەكى من ل سوووكىيە، ئەز ئى بچم
بىنەم لىژنەيى و ئەمى وسا بچن بارەگايى (د. شقانى) ئى.

ئەز ھاتم بال (مەلا محەمد) ئى، ژ من را گۆت ئە
چاوا كەر؟ من گۆت (عوسمان) دىيژە ب سەرى (كورستان)
ئى (كەچا وى يە) من (سەئيد) نەدىتە. ئەگەر بەھاتا لىژنەيى،
بىوويا مېھشان، وى خەبەرا من زى چىبوويا. سەيدا (مەلا
محەمدى پالو) ھىرس بوو، سۆر بوو، خەبەرەكا نەخوەش ژى را
گۆت وژ من را گۆت چاوا خەبەرا وى ژ (سەئيد) تونەيە؟

من گۆت ئوھا ب تىل يان بىتيلى، تىلگراف يان تەلەڧونى
چاوا دكارم خوە بگەيژىنەمە (دەرويشى) سادو) كول (گاللاھ)
يە؟ گۆت ژ تە وەلئىيە كو ئەڧ دەر (توركيا) يە! ب تو ئاوايى
تو نكارى خوە بگەيژىنى (دەرويش). من گۆت دڧى تو رىيەك ژ
من را بىينى. ھنەك پونژى، گۆت ئەگەر پارمىي تە ھەبە،
ھەقى رىيا كورى من بەد، ئەزى كورى خوە رىكەم. من نامەيەك ژ
(دەرويش) را نقيساند، ھەقى رى دەرخست دا كورى سەيدايى. و
من و (مەلا يوونسى تەتوانى) خاترى خوە ژى خوەست.

جارا سىيى، د وان (بىست) رۇژين كو ئەز ل بارەگايى
(د. شقانى) بووم، من دوو جار (مەلا محەمد) دىت كو ھەر
جارى ب دوو سى ھەڧالان ڧا ھات بارەگايى و د ھەمان رۇژيدا
ڧەگەريا (زاخو) يى. ژ من پىرس نەدكر كا نەتىجە بوو چ،
نەدخوەست تىكلىين مە بزاندن. من جارەك فرسەند دىت، پىسا
نامەيى ژى كەر، ژ من را ب ئىشارەتى چاڧان نەرى كەر.

سەيدا (مەلا محەمدى پالو) ئىنسانەكى خوەدان
تەجرىووبە بوو. ب دەنگەكى بلند خەبەر ددا و زىدە ھەسابى
كەسى نەدكر. دگۆت چ (پارتى)، چ حال؟ ئەگەر ھوون بخوازن
كوردان بدن دژورا خوە، دەر كەڧن چىي، چەند تىنگان بتەقىنن، وى
كورد ل دژورا وە كۆم بىن. ژ غەيرى تەڧەرەقى، خەبەر د كوهنى
كوردان دا ناچە.

جارا دوويەم ژى د رۇژا (۲۳ ھەزيرانى) دا ئەز و (دەرويشى
سەعدو) ل مووسلى ژ ھەڧ ڧەڧەتيان. (دەرويش) چوو (گاللاھ)، من
(مەلا وونسى) بەرى خوە دا (زاخو) يى. گاڧا ئەم ل (زاخو) يى
پەيا بوون، ئەم چوون بەر (پرا دەلال) ئى كو سەيدا (مەلا محەمدى
پالو) ل ورە. من زى پىرسى كا ئەز ئى چاوا بكارم خوە بگەيژىنەم
(د. شقانى)، وى گۆت ب گوماننا من (د. شقانى) ل (گاللاھ) يە،
ھەرە جەم (عوسمان قازى)، ئەو باشتر دزانە. كورى خوە ب من را
رىكر، ئەز جووم لىژنەيى. گۆتن: (عوسمان) ل مالا خوەمىە. كورى

جارا چازان ههقدیتنا مه بالکیش بوو. روژا (۹ ئەیلول ۱۹۷۱) ل (بامهرنی) من خاتر ژ مام (ئەسەد خوشەوی) خوەست. ئەزب مینی پاسی هاتم (زاخۆ) یی کو دەریازی (باکور) بيم. مام (ئەسەد) ی ژ من را گۆت 'تو (مەلا محەمەدی پالۆ) ببینی، هەنەك شیرەتان لی بکە. ب دژی مه دا گەلەك داخسه. حەیفە مه لی تی، ئینسانەکی ئەمەگدار ئە، ئەم ناخوازان دلی وی بشکینن. کا چ دخوازه، ئەم ژ ی را تەخسیر ناکن. ئەگەر بخوازه، ئەم ئی پۆزیسیۆنەك (پلەیهەك) بدنێ.

کافا کو ئەز ل (زاخۆ) یی ژ مینیبوسێ پەیا بووم، من میژە کر سەیدا (مەلا محەمەدی پالۆ) وا ل وره. مه کینفخووشی ل هەف دا. من پرسى کو دجه کیدمى. سەیدایى گۆت 'ئەز دچم (بامهرنی)، (ئەسەد) شاندىه پەیی من. من گۆت 'مەجە، تەنبیا تە ل من کر، ئەز ئی ب تە را بپەشم. و من خەبەردانا خوە دموام کر گۆت 'ئەز نوها دچم لیژنەیی، وی ژ من را بیژن کا ئەز ئی چەوا دەریازی (باکور) بيم. پشت را، کا تو چەوا دقینی، ئەم هەف ببینن. سەیدایى خوەست ئەز هەرمە مالا وی. کورێ خوە ب من را دانى و زقړی چوو مالى. من ژ ی کارى خوە ل لیژنەیی ب دویمایهیک هینا، ئەز ب کورێ وی را چووم مالا وان.

مالا سەیدایى ماله کا یه کچاقى بوو. ل رووی ئەردی بوو. عودایه کا فرمه بوو، کەل و پەل تونە بوون، خانى رووت- تازی بوو. بالگیه که کلیکی د بن سەیدایى دا، کەفچى د دەست دە، ب دەستەکی خوارن دخوار، ب دەستی دن دمرگووشا زارۆکهك دههژاند. مال زینە روئی نەبوو، د کونجەکی خانى دا خانما وی د تەشتی دا جل دشووشت. سەیدا نکار بوو رابە، ژ کورێ خوە را گۆت 'بالگیهك ژ ی را بینە. بالگیه که کەپه کی ژ من را ئانى، ئەز ل با سەیدایى روونشتم. تەکلپفا خوارنی کر، من نەخوەست د وی حالیدا تشتەك بخوم.

هێ من خەبەر ئەدابوو، ژ من را گۆت 'تو حالى من دبینی؟ روژا کو شەری ئازادیی دەست بیکریه هەتا ئیرۆ ئەف (یانزده) سائن حالى من تو جار ژ قی مەنزمهیا کو تو دبینی خوەشتر نەبوویه. ئەف بوو (سە) سال ئەز د ناف خەباتا (پارتی) یدا مه. یهك روژ من خوە ژ خەباتی نەدایه پاش، ئەم ل کوردستانینه و ئەم تیکۆشینا رزگاریا کوردستانی دکن. ئەف (سە) سائن من خوە ب قان کورێ جامیران نەدایه پەژاندن، هێ ژ ی ناغی من (مەلا محەمەدی ماجرە) من گۆت 'سەیدا، کورد ب هەزار سال

ژ هەف جودا مانە. ئانوها ئەف چەمی (هیزل) ی و (خابوو) ی، (زاخۆ و سلۆپیا) وسا ژ هەف دوور خستنه کو ب (هەزار) سالان ئالیی (بەهدیان) یی (سندیان) ه، ئالیی (جزیری) یی (بۆتیان) ه. بێردانکا کوردان د قی خالییدا قالبی خوە کرتیه. دهه سال ئەز ل (ئامەد) ی ب مالیتی مام، د سەفەر بەرلکی دا، د حەریا (۹۳) (شەری ئوسمانیان و رووسان یی د سالا ۱۸۷۷) دا، د شەری جیهانی یی یه که مەدا، مەلتی کو ژ (سەرحد) ی هاتنه (ئامەد) ی، ژ وان را دبیزن 'موهاجر. دلی خوە ژ بۆ تشتین واه تەنگ مە که. مام (ئەسەد خوشەوی) قان تشتان خوەست کو ژ تە را ببیژم، کا ئەگەر تو و مزیفهیهك د (پارتی) یدا دخوازی، وی بدنه تە. لی سەیدا ب قان گۆتین من نەرم نەبوو، بیهنا خوە تەنگ کر، دا ناقا مەلوویان! من ژ ی را گۆت 'سەیدا! تو قان تشتین کو ژ من را دبیزێ، ل دەرقا ژ ی دبیزێ؟ گۆت 'ئەز ل هەر دەری دبیزم. من گۆت 'تو خوەدانی قان گۆتنان بی، تویی بەلایهك بینى سەری خوە. دەریازی (باکور) بیه، و مره وەلاتی خوە. ئەگەر (تورک) تە بگرن ژ ی، تو یی ماومیهك بکە قی زیندانی، پشت را سەریهست ببی.

سەیدایى ژ من را گۆت 'مەجە. بیویستی من ب کاتبهك هیهه. ئەز ئی دمرکەفم چیی. و مره ببه کاتبی من. ئەز کەنیام. سەیدا تۆرە بوو. گو بۆ چ دکەنی؟ رییبا رزگاریی شەرە! (مەلا مستەفا) ب چەند مروغان و چەند تفنگان دمرکەت چیی، ئەفە تو دبینی، دژمن سەری خوە ل بەر تەواند... من گۆت 'سەیدا، ئەز ل شانس و تاله و قەدمرا خوە دکەنم. وەك موعجیزهیهك ئەز ژ دەستی (د. شقانی) خلاس بووم. ئەز چووم (حاجی عومران) ی کەتم دافکا (مستەفا بەکی مالا جەمیل پاشا). نوها من خوە خلاس کریه کو ب سەلامەتی دەریازی (باکور) بيم، ئیجار دۆرا تەیه! نوها لیژنەیی ژ من را گۆتن، تویی هەری (ئیبیراهیم خەلیل)، مالا (عەلی عەلی)، وی (عەلی عەلی) تە دەریاز بکە. کا بیژە من، ئەز ئی چاوا خوە بگهیزینم بال مالا (عەلی عەلی)؟ سەیدایى ری شانی من دا. مه خاتر ژ هەف خوەست. پشتی مەتەك تی دا چوو، من بهیست کو سەیدا (مەلا محەمەدی پالۆ) دمرکەتی چیی. (شەرەفەدین ئەلچی) د خاتراتین خوە دا بەحسا قی یه کی دکە.

‘ ئەز ل شانس و تاله و قەدمرا خوە دکەنم. وەك موعجیزهیهك ئەز ژ دەستی (د. شقانی) خلاس بووم. ئەز چووم (حاجی عومران) ی کەتم دافکا (مستەفا بەگ) مالا جەمیل پاشا. نوها من خوە خلاس کریه کو ب سەلامەتی دەریازی (باکور) بيم. ’

سالا ۲۰۱۱ بوو، رۆزەك ژ رۆژین پایزی، ئەز و (حاجی ئەبدولقادرى قزىلتهپهیی) ئەم ژ (هەولیرى) دەرکەتن، ئەمى دەرپازى (باکور) بىن. ئەم هاتن (زاخۆیى)، (حاجى) خوەست وى شەقى ئەم ل (زاخۆیى) هەرنە مالا مەرۆفەكى وى و سبەھى زوو د دەرى را دەرپاز بىن. ئەم چوون مالهەکا مېهقاندار، ل سەرى بانى شېقى دان مە. بشتى شېقى دەنگەك هات، بەحسا (مەلا محەمەد) ی كەتە گوھى من. من پرسى كا ئەف (مەلا محەمەد) كىبە. گۆتن (مەلا محەمەدى پالۆ) یە. من تەخمىن نەدكر كوھى ساخە. من خوەست، ئەگەر مالا وى نىزك بە و ژوان را زەحمەت ئەبە، من بىنە بال سەیدای. وان ژى جامیرى كرن، ئەز برم بالى. مال نىزىك بوو، وەكا دوو سەد مەترەى، مالا وان ئەوقاس ژ هەف دوور بوو. گاڤا ئەم د دەرى را كەتن مالا وان، سەیدا د ناڤا جیان دا درىژكرى بوو. ب مى وى كرتن، پچەك بلند كرن. سەیدایى پال دا و لىبووړینا خوە خوەست كو نكارە رابە پىان. دەرچال ئەز ناس كرم، من پرسا حالى وى كر كا ب قى دەما كو سەربەستى مەمنوونە یان نا. سەیدایى دەست ب گلى و گازندان كر. گەلەك ب تەنگەزارى، چاوا كو د بنى ئىشكەنجەيى دا بە، وسا بوو. من ژى كۆت سەیدا! تە ئەمەرى خوە د بەر رزكارىا وەلاتدا خەرج كر ئانى داوینى. تو ژ حالى قىگا باشتەر حالىكى دن نابىنى. هەما دلى خوە خوەش بكە و بېزە خوینا شەهیدان د تەوشى دا نەچوو و دەف ژ كلى و گازندان بەردە. تو بخوازی، ئەز ئى ل (ئەنقەرە) یى ژ (سەفین دزە) یى را بىژم بلا ل تە بىنە خوەدى، هەقى تە هەبە. حاسلى كەلام، مە تىشتەك ب سەرى هەف نەخست. ئەم رابوون، مە خاتەر خوەست. من پىلاڤىن خوە وەرگرتن و ئەز دەرکەتم دەرڤە. هەڤالى من دەرئەكەت. هەبوو چارىگەك ئەز مام ل هېڤىا وى. ئاخەر دەرکەت هات. گۆت ل قسوورى من مېزە مەكە. پىشتى تو دەرکەتى، سەیدا گازند كر، گۆت وى (شاكر) نوها هەره ئىخبارا من بكە! تە بۆچ ئەوتانى مالا من؟ وى بەلایى وان بخە پىسىرا من! هەتا من ئەو رازى كر كو قى جامیرى تەنى خوەست تە بىنى، تو ئارمانجەكا وى یا دن نینە، ئەز هەلاك بووم.

چىرۆكا من و سەیدا (مەلا محەمەدى پالۆ) ئەفە (۱۰).

بىگومان روھنكرنەكا ماقول یا قى شانویا پىشتەرىبووونى كو مام (شاكر) نىشانى مە ددە هەبە. كوردین مە یىن كوردستانا (باشوور) ب ئاوايەكى گىشتى ناخوازن رۆژین خوە یىن خوەش ب كوردین پارچەيىن دن كو د رۆژین تەنگ دە فیداكارى كرنە رە پارڤە بكن. یانى ئەشكەرا یە كو هەمبىزا وان بۆ كوردین ژ پارچەيىن دن زىدە قەكرى نینە. هەرچەندى

بەحس نەكن ژى، ئەز گەلەك كەسان ناسدكم كو ژ بەرقى رەفتارىا هانى دلشكەستى بوونە. مەرۆڤ دكارە بىزە، د قى دەما ئازاد ئا (باشوور) دە، ژ (باکور) و (رۆژەلاتى كوردستان) كەلەك كەسین كو د وارى مەدیایى دە پىسپورىا وان هەبە، دىسا هونەر مەندىن كو د گەلەك وارىن هونەرى دە خوە گەاندنە، هەروسا هەكە ئاكادەمسىهەن تىگەشتى ب ئەشق و هەروسا خزمەتا بۆ مەلتى كورد دەرپازى (باشوور) بوون لى ژ بەر وى رەفتارىا سار خەيالشكەستى بوون و ب ئاوايەك ژ (باشوور) دەرکەتن. دقى مەرۆڤ بىبىنە، (مەلا محەمەدى پالۆ) كو خوەدانى تايبەتییىن لىدەرتى یە ل هەمبەرى رەفتارىيىن وسا بىدەنگ نامىنە و ژ نەهەقيان رە تەحەممول ناكە. ژ بەرقى ئالىنى خوە، یانى ژ بەر هەلوئىستا خوە یا موخالىفى، (مەلا محەمەدى پالۆ) گەلەك جار راستى نەهەقيان تى، هەتا من بەيىست كو د داویا تەمەنى خوە دە، كو گەباوو نىزىكى (هەشتى) سالى، ل (زاخۆ) یى ژ لایى رىڤەبىرىن نوو گەهاشتىڤە چەند جار هاتىە گرتن. ئەو حالەتى ب وەسوەسە یى (مەلا محەمەدى پالۆ) كو مام (شاكر) ئەپنۆزدەمر) نىشانى مە ددە ژ بەرقى یەكىبە.

هەرى داوینى ژى ئەم گۆتتىن (شەرەفەدىن ئەلچىن) رەحمەتى یىن دەرەقى (مەلا محەمەدى پالۆ) دە قەكوھىزن كو من ژ كتیبأ وى یا ب (توركى) وەرگەراندن :

”ل ئالىنى (سلۆپىا) یە خوەدانى گوندى دادەرى (خورشید ئونوك) هەبوو. ب ئەسلى خوە ژ ئاڤاىین (شەرنەخى) یە، ژ مالباتا (ئاڤاىى سۆرە). مەرۆڤەكى دورست، د خەتا (پ د ك) دە بوو. رۆژەكى (خورشید) ئاڤا هاتە بال من گۆت ئەز هاتم ب تە بشیورم. گرووپەك مەرۆڤ هاتنە، (مەلا محەمەدى پالۆ) ل سەروانە. دبىژن هەتا تىرو مە ژ باڤا (بارزانى) رە خزمەت كر... ئىدى ئەو گەهان هەقى خوە. ئەم ئى ژ قىر پى قە ژ بۆر رزكارىا گەلى هەرىما خوە تىبكوشن. ئەم ئى دەست ب شۆرەشا چەكدارىى بكن. دقى هوون ژى ئارىكارىا مە بكن، دەستەك بدن مە. من ژوان رە گۆت دقى ئەز هەرم ب (شەرەفەدىن ئەلچى) بشیورم، هەتا ئەز فكرى وى نەپرسم، د قى مەسەلەيى دە ئەز نەشىم تو بىرپارەك بدم. ژ بۆ قى ئەز هاتم بال تە.

من (مهلا محهمه دى پالو) دزانی. ژ بهر کو دمه کى ل
 گوندىن ئالىي (سلوپيا) مهلاتى كربوو، مه نهو ناسدکر. هين
 ژوى دهمى فه به حسا وى دکرن کو که سایه ته کى جه سوور،
 بيپه روا و ئالىي وى يى نه ته و ميبى خورته. باشى، ژ بهر مه سه له يا
 (سه عید نه لچى) من نهو ل (زاخو) يى ناسکر بوو. تم ل که ل مه
 بوو، ژ نيزيک فه ب مه ره په يوه ندى هه بوون. من گوت باشه.
 (خورشيد ناغا)، تو ژ قى کارى ره ناماده؟ گوت نه خير، نهز
 ناماده نينم. من گوت که ل ناماده؟ گوت نه خير، که ل
 ناماده نينه. من گوت هوون ئى بشين قى بارى راکن؟ گوت
 نه خير، نه نه شين راکن. هنگى داويا قى دى فه لاکه ت به.
 نه فه تو ژ قى کارى رازى نينى. نهز ژى هه ريمى دزانی. رهوش ژى
 مناسب نينه. ژخوه پشتى بوويه را سه عیدى دهر وونيا که ل نه مایه.
 (خورشيد ناغا) گوت نهز ئى چ بکم، نه فه هاتنه؟ من گوت تو
 هه ره، نهزى نيزيکى نيشى شه قى ورم گوند. بلا نهو ژى دا که فن
 قونتارا جيايى (جوودى)، نهز ئى ل ور ب وان ره باخقم.

خوه دانى جيپه ک هه بوو کو من باومريا خوه پى دانى،
 من ژى ره گوت ئيشه قى پيشيا مالا مه راومسته نه م ئى هه رن
 دهره کى. هات، نه م ل جيپى سوار بوون، ژ (جزيرى) قاسى نيشف
 ساعه ته ک يان ژى چل ده قيقه نه م کهان وى گوند. (خورشيد
 ناغا) ل به ندا من بوو. ژ وان ره ژى خه بهر شان دبوو، ل دهره کا
 جيايى (جوودى) ژقان دابوون هه فه. نهز و (خورشيد ناغا) نه م
 چوون. هه ما بيپژن نه م نيشى شه قى کهان جه ئى ژقانى.

يانزدهه کهس هاتبوون. د ناڤ وان ده (عه مه ره بهزه ک) ژى هه بوو،
 نه شقيايه کى وسا بوو کو دمه کى ل هه ريمه مه، ل ئالىي
 (دهئى) و (شرنه خى)، ل جيايى (بوئاننى) يى (جزيرى) چيا دهه ژاندى.
 لى باشى چوو وه ک بيشمه مرکه به شدارى بزاقا (مه لا مسته فا)
 يى بوو. که له ک ژى خزمه ت کر. نهز وى ژى ژ (زاخو) يى دناسم.
 د ناڤ وان ده نهز (زوبه ير يلدرم) ژى ناسدکم. (زوبه ير يالدارام)
 ژ عه شيرا (عومه ريان) ژ مالباتا ناغا، نه قىيى (سليمان، کورى)
 نه بهد ولاه ناغا يه. مرؤقه کى وه لاتباريز، جه سوور و دلپولايه.
 من نه فه هه ر سى ناسدکر، نهز نزانم يين دن کى بوون.

پشتى کو مه پرسا هه فه کر، وان ژى گوت نه م
 پيشمه رکه يين خوه به خش يين که لى خوه نه. مه ب سالان
 ل وى ره خى خزمه تا بزاقا (بارزانى) کر. نه ا ژى دؤر هاته
 قان دمران. نه م دخوازن بزاقا چه کدارى يا که ل بدن
 ده ستپيکر، نه م هاتنه ده ست ب شو ره شى بکن. ل وى ره خى
 که له ک پيشمه مرکه هه نه ل به ندا مه نه. ل سه ر خه به را مه
 دى نهو ژى ورم. پلانا د سه رى خوه ده ژى وسا ئيفاده

کر: نه م ئى باقپژن سه ر قه ره مقولان. پشتى کو مه ئاقيت
 سه ر قه ره مقولان، ده وله ت دى زورى ل که ل بکه. هنگى که ل نه چار،
 دى ژ ده وله تى بره فه خوه بسپيره مه، عه ينى وه ک که قرا کو مرؤف
 باقپژه ناڤا ئاقى، رؤژ ب رؤژ وسا پيل ب پيل دى به لاقه به. مينا کا
 (فيده ل کاستروى ژى دان. (فيده ل کاستروى يى ب (دوانزدهه)
 که سان شو ره شى دايه ده ستپيکر و ب سه ر که تيه.

من گوت نه فه قياس و نهو قياس هه فه ناکرن. دقى مرؤف ژ شه رت
 و مه رجان ئيستيفاده بکه. نه ا ل قى هه ريمى باشترين مرؤفى
 پياومر (خورشيد ناغا) يه. لى (خورشيد ناغا) دبپژه نهز ژ قى
 کارى ره ناماده نينم، مله ت ناماده نينه. نه گه ر هوون ل دهره کى
 پشتگرى نه گرن، هوون ئى بين سه ده مى فه لاکه تا که لى،
 هوون ئى بکه فن بن وه باله کى کران. نه نهز دخوازم بکه قم بن
 وه باله کى وسا نه ژى نهز ده ستوورى ددم (خورشيد ناغا) بکه فه.
 تشتى هه رى راست کو دقى هوون بکن نه فه، بيپى کو تو چه که ک
 بته قين و ناڤى وه ل قان دمران بيته به يستن، فه که رن.

وه ئه اسل رازى بوون لى شه رته کى وان هه بوو. گوتن
 باشه. تو نه ا ژ مه ره دبپژى فه که رن، نه گه ر هوون پشتگرى مه
 نه کن نه م نه شين ب ته نا سه رى خوه ل فر تشته ک بکن. ته مام. نه م
 ئى فه که رن لى مه ترسيا مه يا ژيانى هه به. نه گه ر نه م فه که رن،
 سه رکرده يى (زاخو) يى (عيسا سوار) دى مه بکوژه. نه گه ر تو
 بکارى دهره قى مه ترسيا ژيانا مه ده ژ (عيسا) يى ته ميناته ک بگرى
 هنگى وى دهمى سؤز، نه م ئى فه که رن. من گوت باشه، نهز قى
 بکم. وى شه قى نهز فه که ريام (جزيرى).

رۆژا دن، من مرۆقه کی خوه یی گه له ک پییاومر شاندا
 (زاخو) یی بال (عیسا سواری). هه قالئ کو من شاندا که سه ک
 گه له ک پییاومر بوو. که سی ئیحتیمال نه ددا کو نه و دکه فه
 نا ف کارین وسا. بیده نگ، سا کین، ده قی وی بی ت، ل تو دمری
 خه بهر نه ددا. مرۆقه کی دلپولا و جه سوور بوو. من ژئی ره کو ت
 هه ره سلا قین من ل (عیسا) یی بکه و ژئی ره بییژه نه ق مرۆقین
 هانی ب بریارا ده ستی پیکرنا تیکۆشنا چه کداری هاتبوون. لئ
 من نه و رازی کرن کو بزافا وان بیوه خته، نها جهی وی نینه.
 لیبه لی نه ویرن پاشقه فه گهرن، نه گهر تو سۆز بدی کو تو
 یی تیکلی وان نه بی دی نه ق مرۆق پاشقه فه گهرن. مرۆقی من
 چوو، رۆژا دن فه گهریا و کو ت نه مامه. (عیسا) یی کو تیه بلا
 فه گهرن، نه ز سۆزی ددم کو نه ز ئی نه له قه یا وان نه کم.

وه لهاسل من پیشی ل ده ستی پیکرنا وی بزافی گرت. که لۆ
 من راست کر یان خه له تی کر، نها زه حمه ته کو نه ز بشیم
 مو حاسه به یا وی بکم. لئ نه ز دبیزم ل کو ری قه ناعه تا وژدانئ
 من، پیشی لی گرتن باشتر بوو. چمکی دی گه له ک خوین به اتا
 رژان دن و یه ک زی دی نه گها تو نه نجامه کی. ده ما وی نه بوو،
 زه مین ناماده نه بوو. ژبلی چه ند مرۆقان، که س قی بوویه ری نزانه.
 ل تو دمری نه هاتیه به حس کرن و نقیساندن. دوو سی سال به ری،
 جاره ک ده ما نه ز چوووم (هه ریما کوردستان) ی، هنگی من پرسا
 (مه لا محمه دی پالو) کر، هین ژئی ل ژیانیه. (زوبه یر یالدارام)
 د ده ما جوونتا یا (۱۲ ته یلول ۱۹۸۰) ده ل زندانا (دیاریه کر)
 ی د نه تیجه یا ئی شکه نجه یین کو دیتن ده وه فات کر. (عو مه ر
 به زه ک) هئ ل ژیانئ یه یان نینه، نه ز وی نزانم^(۱۱).

ب راستی من دخوه ست ل (باشووری کوردستان)
 فه کو لینی بکم و بیه تر خوه بگه ییم ناگاهین دمره قی (مه لا
 محمه دی پالو) ده لی نها نه ق ممکن نه بوو. لیبه لی نه ق ناگاهین
 کو من ژده قی که سین یه که م به ره ه ق کر نه ژئی، ب تیرا وی دکن
 کو ئهم (مه لا محمه دی پالو) بنا سن. که سایه تین وسا ژبو هه ر
 مله ته ک د تیکۆشینا هه بوونی ده ستوونین بنگه هینن. ژقی لایشه
 ژیان و تیکۆشینا (مه لا محمه دی پالو) ژئی ب ئاوا یه کی گشتی
 ژبو نه ته و میا کورد و ب تایه به تی ژبو مه کوردین (زازا) جهی
 شانازی و سه رب لندییه. هئ کو ریچا وی د تارینا دیروکی ده
 به رزه نه بوویه، نه گهر کیم به ژئی، نه ز گه له ک کی فخره شم کو
 من کاری خوه بگه ییم هه نه ک ناگاهیان و وی بدم ناسین.

ژیان و تیکۆشینا (مه لا محمه دی پالو) ژئی
 • ب ئاوا یه کی گشتی ژبو نه ته و میا کورد
 • و ب تایه به تی ژبو مه کوردین (زازا) جهی
 شانازی و سه رب لندییه

پەراوێز :

۱. مەلا ئەھمەدی پالۆ دەور و گەرا کوردستان، وەشانخانەیا نووبەاری ئیستنبول ۲۰۱۸، مەھدی نۆزسۆی دیوان (مەم و زینە شییری). وەشانخانەین روشتا دیارەبەکر ۲۰۱۴، خال سەبری ئەز کردۆن زێ فۇنا. وەشانخانەین روشتا. دیارەبەکر ۲۰۱۹.
۲. جارا پێشی ئەز د نۆسین دەرھەقی بوویەرا سایدان دە راستی نافی مەلا مەھمەدی پالۆ ھاتم. لێ د ھەنەک نۆساران دە نافی وی ب نافی مەلا ئەھمەدی پالۆ کول کوردستانا روژافایی دما رە دەھات تەقلەھەفکرن. ئیپەلێ دەما ئەز لێ ھایی بووم کول ئەف دو کەسین جەئێ ئە. ھەنگی پێشی ئەز کەتم دوو جیروکا ژاینا مەلا ئەھمەدی پالۆ و من بیوگرافیا وی ز سەرچافیین سەھیە ئامادە کەر و ب نۆسارەکن وەشان (بەئیرن ل: <http://www.zazaki.net/haber/kayip-bir-kurd-aydini-mela-ehmed-palo-1902.htm>) پەشت رە زێ من دا سەر رینجا مەلا مەھمەدی پالۆ.
۳. بەشەکا فان ئاگەھیان کوندیی وی مەلا نووری ژ دەقی مەلا رەسوول کرتن و ژ من رێ کۆتێن بەشەکا دن زێ من ژ دەقی کوندیی وی مەلا ئەبەولایی ب رینا تەلەفۆنی کرتن. ژ بۆ پەپوئەندی بۆ مامۆستا ئەبەوسەمەدی کەلەک سەپاس.
4. Hasan Kaya, Doğunun Elçisinden Yüce Divan'a Şerafettin Elçi, Fanos Yayınları, Ankara, 2012, r. 145
۵. ساید ئەلج (۱۹۲۵-۱۹۷۱) سەکرەتەری "پارتیا دەمۆکراتا کوردستانا ترکیین یە کول دیارەبەکر د سالا ۱۹۶۵ دە ھاتبوو دامەزراندن. ئیجارەر. سادک یلدرم تۆپراک (۱۹۳۵-۱۹۷۱) کول ب نافی در. ششان تێ زانین و بیئەتر خوەدانێ فکەرەکی جەبگیر ئە. د ھاقینا ۱۹۷۰ دە ل ئانقارایی ب نافی "پارتیا دەمۆکراتا کوردستانا ل ترکیین پارتیەک دامەزرینە. لێ نافی پارتیا ساید ئەلجی بکار دینە و ل کوردستانا باشوور کول ھین نۆە ماڵە ھوکمی زاتی و مرکرتیە مەقەرەک ئاقا دکە
- و پلان دکە کول باکور شەری گەریلاتیی بەدە دەستبێکرن. ساید ئەلجی ژ بۆ کول کەنکەشیی د ئاقبەرا ھەر دو پارتیان دە چارەسەر بێن دخوازە ب در. ششان رە روو ب روو باخسە. دجە مەقەرا وی کول کوندی دشیینی یا ھەریما بەرواریان. لێ در. ششان ب ئیختیراسا سەرۆکبوونا تەکانەیی و ژ بۆ کول پلانین وی پین نەینێ ل باشوور نەینێ زانین ب ھەقانی خوە ھیکمەت بولوتتەکنی (جەکو) رە ساید ئەلجی و خۆرتەک ب نافی مەھمەدی بەکن کول ھەل وی بوویە ل مەقەرا خوە دکۆزە. باشی مەرقەک ب نافی ئەبەولەتیی ساقاش کول تو پەپوئەندی وی ب سەپاسەتێ رە نینە لێ ب ئاواپەک ژ بوویەری خەبەردار بوویە زێ دکۆزێ. لێ دەمەک شوون دە بوویەر ئەشەکا رەبە. ھەنگی ل سەر داخوازا ئەندامین پارتیا ساید ئەلجی و وان ساید ک یلدرم تۆپراک (در. ششان). ھیکمەت بولوتتەکن (جەکو) و ھەسەنی کەمەش (بروسک) ژ نالیین دادکەھا شۆرشێ یا ریشەبیرا باشوور یا وی دەمەقە تینە دادکەھەکرن و جەزایا کوشتنی دکرن. ئەف بوویەر ھانی د دیرۆکا نێزیک یا کوردان دە وەک "بوویەر سایدان" تێ بەھسکرن.
۶. مەسوود بارزانی د کتیبیا خوە بارزان فە کەرت ئولوسال نۆزکولوک ھارەکەت - دۆز یای نلار. ۲۰۰۵. ر. ۳۳۱ دە دبیژە "... ھیزین رەژیمی بەر ب جیایی ماکوک و شیشاری پێش فە ھاتن لێ ل ھەمبەری نێزیشا پێشەمرگەیان نەجار بوون کول پاش فە فەگەرن." ئەف شەر د مەھین ئەیلول و تەشرینا پێشین یا سالا ۱۹۷۴ دە جینوونە لێ شەرین گران پین ل کوردستانا باشوور د سالا ۱۹۷۵ دە زێ ھەر دەوام کەرنە.
۷. ژ بەر مەسەلەیا سینۆری شەتولەرەب یا د ماقبەرا ئیران و ئیراقی دە. شەھن ئیران ل دزی دەولەتا ئیراقی پەشتگرا کوردین باشوور دکر. ئیراق زێ ژ بۆ کول کوردان راوەستینە. رابوو وەک تاکتیک ب کوردان رە روژا ۱۱ ئادار ۱۹۷۰ دە پەیمانانا عوتوئۆمینی ئیمزا کول. لێ ژ بەر
- کول ژ دل نەبوو. ھەر وساب تەشویقا دەولەتین دن کول ب کوردان رە کیشەپین وان ھەنە د روژا ۶ ئادار ۱۹۷۵ دە ب ئیران رە پەیمانەک ئیمزا کول د دیرۆکی دە ب نافی پەیمانانا جەزایری تێ ناسین. ب فی ئاواپە دەولەتا ئیراقی مافین ھوکمی زاتی کول ژ بۆ کوردان قەبوول کربوون ب ئاواپە یەکالی خراکەر و ئیریشین کول ھەر ژ سالا ۱۹۷۴ دا بوون دەستبێکرن کۆرتەر کول. پەشتی پامانی ژخوە ئیران پەشتگرا کول ددا کوردان بەتال کول ھەنگی خوە پاش فە کەشایدنەکا شاش ھات مەیدانی.
۸. مەسوود بارزانی زێ. د کتیبیا خوە Barzani ve Kürt Ulusal Özgürlük Hareketi - II, Doz Yayınları, İstanbul, 2005, r. 390 دە دبیژە "کامپا کرمانشاهی ب تاپیەتی ژ بۆ پێشەمرگەیان و جەکداران ھاتبوو تەرخانکرن."
۹. ئاگەھین کول ھەر دو کورین مەلایی پالۆیی مەلا زەکی و مەھمەد تەھری دان دیسا ئاگەھین کول نۆسکار لەزگین کراقی دان. من ب ریا تەلەفۆنی وەرکرتن. ژ بۆ پەپوئەندی ژ مامۆستایین زانکویا زاخوینی بۆ کەک ماجد موھامەد یوونوس ھەروسا ژ ھەولێری بۆ کاروان ئەھمەدی کەلەک سەپاس. ئاگەھین کول ژنا مەلا مەھمەدی نۆردینی مەتا سالیھەیی دان زێ من ب ریا تەلەفۆنی وەرکرتن. ژ بۆ پەپوئەندی کەلەک سەپاس بۆ ھەقالبین من سەیدا کۆیان و ئەندان کۆیان.
۱۰. مام شاکر ئەپۆزەمەر نھا ل ئانقارایی دەمینە. یەک ژ پینج دامەزرینەین پەکتیە. من پیرسا دەرباری مەلا مەھمەدی پالۆ دە زێ رە ب نۆسکی شاند. مالا وی ئاقا. وی زێ ب نۆسکی ئەف ئاگەھی بۆ من شاندن.
۱۱. ھاسان کایا. دۆغونون ئەلجسەندن یوجە دقان شەرافەتت ئەلج فائوس یایی لاند. ئانکارا. ۲۰۱۲. س. ۱۵۰-۱۵۱ - شەرافەدین ئەلجی (۱۹۳۸-۲۰۱۲) بیرانین خوە د سباتا سالا ۲۰۱۲ دە ل ئانقارایی ژ ھەسەن کایا رە قسەت کەرنە. وی زێ باشی وەک کتیب وەشانەنە.